

УДК 712.523:712.41(477.41)

**ЛАНДШАФТНО-КОМПОЗИЦІЙНИЙ АНАЛІЗ ПАРКОВОЇ ТЕРИТОРІЇ
БІЛЯ ПАМ'ЯТНИКА Т.Г. ШЕВЧЕНКУ
М. ДНІПРОПЕТРОВСЬКА**

І. О. Зайцева¹, Л. С. Проскура²

^{1,2} Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара,
просп. Гагаріна, 72, Дніпропетровськ, 49010, Україна

Паркові території, розташовані в межах населених міст, є головними природними складовими урбанізованого ландшафту, що передбачають формування повноцінного естетичного та санітарно-гігієнічного середовища, створення умов для відпочинку городян у межах міста. В процесі функціонування парків у міському середовищі зелені насадження піддаються значним рекреаційним навантаженням, окремі планувальні елементи та паркові об'єкти з часом потребують оновлення, а сучасні ідеї й технології ландшафтного дизайну вимагають нових підходів до композиції насаджень, реконструкції та благоустрою паркових територій.

Такі завдання на сьогодні є актуальними для Центрального міського парку культури та відпочинку ім. Т.Г. Шевченка в м. Дніпропетровську. Це найбільш відомий і відвідуваний найстаріший парк міста, який був заснований у другій половині XVIII ст. в місцевості з унікальними природними властивостями [1]. Завдяки збереженню особливих рис природного ландшафту, виразності засобів формування паркового середовища, характерним особливостям композиції та цінним насадженням, цей парк набув статусу парку-пам'ятки садово-паркового мистецтва. У 1972 році, після проведеної реконструкції, парк ім. Т.Г. Шевченка включений до складу природно-заповідного фонду України. На той час це один з найбільш упорядкованих парків, який має численний склад флори та цінні парково-архітектурні споруди.

Парк є важливою ланкою великого водно-зеленого діаметра, створеного уздовж Дніпра, і входить до комплексу рекреаційних територій історичного центру міста. Парк ім. Т.Г. Шевченка складається з двох частин – нагорної, яка розташована на високому правому березі р.Дніпро і має мальовничі скельні виходи, та острівної, розташованої на Комсомольському острові. Ці частини парку з'єднані пішохідним містом оригінальної архітектури. Таким же чином, відповідно до просторового членування, паркова територія розділяється за функціональними ознаками – в нагорній частині переважають функції тихого відпочинку, культурно-просвітницькі та дитячого відпочинку, тоді як на острівній частині більшість площі займає зона атракціонів та пляжна зона [2].

Проте, композиційним центром острівної частини є менша за площею, але більш значима за ідейним змістом меморіальна (історико-

культурна) зона, присвячена великому українському поету. Ця ділянка, розташована на північно-західному боці острова, куди виходить пішохідний міст через Дніпро, включає об'єкт культурної спадщини – пам'ятник Т.Г. Шевченку та прилеглу територію – сквер в регулярному стилі площею 3 га. Монументальна скульптура Т.Г. Шевченка розташована на пагорбі і являє собою домінуючу усього архітектурно-ландшафтного комплексу острова в складі парку.

В основі планувальної структури території, прилеглої до пам'ятника, закладена радіально-променева композиція алей, центром якої є головна площа з пам'ятником Т. Г. Шевченку. Головними композиційними вісями планувальної структури є пішохідний бульвар, що веде від мосту, через площу з пам'ятником, до протилежного берега острова та перпендикулярний йому бульвар, що поєднує площу з територією каплиці Святого Миколая. На сьогодні ця територія потребує оновлення елементів озеленення, квіткового оформлення, дорожніх покриттів, малих архітектурних форм та інших елементів благоустрою, що набуває особливої актуальності у зв'язку з відзначенням ювілейних роковин поета.

Архітектурно-планувальне рішення передбачає поновлення існуючих на території планувальних елементів – пішохідних алей, доріжок, площі, з доповненням куточками відпочинку в південно-західній частині території та влаштуванням оглядового майданчику з пішохідним променадом в прибережній зоні, що дозволяє гармонійно пов'язати регулярне планування скверу біля пам'ятника з іншими парковими територіями пейзажного характеру. Влаштування оглядового майданчика на протилежному березі острова є логічним завершенням головної осі сквера, яке акцентує увагу відвідувачів на акваторію річки Дніпро і прибережні пейзажі – провідний ландшафтний фактор в цій частині сквера.

В проекті врахована існуюча природна ситуація в цій частині території, включення деревної рослинності та кам'яних брил в паркову композицію, завдяки чому має бути збережено неповторний поетичний вигляд в прибережній зоні сквера, і в той же час облаштовано на сучасному рівні зручний і затишний куточок для відпочинку на березі річки. Прибережні пейзажі з плакучими вербами уособлюють собою ліричну поезію Т. Г. Шевченка і тому ця частина території, прилеглої до пам'ятника, набуває особливого змістовного навантаження, що підкреслюється в проектних рішеннях. Головні пішохідні бульвари підкреслені квітковими рабатками з килимово-мозаїчними квітниками, які слугують яскравим акцентом по відношенню до темно-зелених крон хвойних і листяних порід на секторах біля пам'ятника.

Таким чином, в меморіальній зоні на острівній частині парку завдяки особливостям планування, композиції насаджень і декоративним елементам благоустрою сформовано центральну урочисту частину з домінуючою – пам'ятником Т.Г. Шевченку, та

пейзажну частину, в якій головним акцентом слугують види на акваторію річки та візуальне включення далеких перспектив. Контрастне сполучення закритих затінених просторів сквера з відкритими водними просторами посилює ефект сприйняття паркових композицій.

Література

1. Кавун М.Э. Сады и парки в истории Екатеринослава – Днепропетровска: (Парк имени Т.Г. Шевченко) / М. Э.Кавун. – Днепропетровск: Герда, 2009. – 144 с. – (Кн.1).

2. Зайцева І.О. Міські парки як об'єкти природно-заповідного фонду Дніпропетровщини / І.О. Зайцева // Проблеми розвитку природно-заповідного фонду Днепропетровской области: матеріали наук.-практ. конф. – Дніпропетровськ, 2005. – С.84–89.